

Nr 420.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen om höjande av andra huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till ersättning åt domare, vittnen och parter; given Stockholms slott den 7 maj 1918.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

ej mindre att — under förutsättning att riksdagen antager det förslag till lag om fri rättegång, varom särskild proposition, nr 331, till riksdagen avlåtits — medgiva, att den kostnad, som enligt nämnda lagförslag skall gäldas av allmänna medel, må bestridas från det under andra huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter,

än även — under förutsättning att riksdagen *dels* lämnar berörda medgivande, *dels ock* godkänner av Kungl. Maj:t i propositionerna nr 129 och 391 gjorda framställningar att från nyss nämnda anslag må utbetalas såväl till vattenrättsingenjörer, utöver dem tillkommande årsarvoden, ävensom till vattenrättsnämndemän och av vattenöverdomstolen tillkallat sakkunnigt biträde dagarvoden eller annan gottgörelse i enlighet med de grunder, Kungl. Maj:t bestämmer, som ock den ersättning, som enligt det förslag till lag angående villkorlig straffdom, varom särskild proposition, nr 375, till riksdagen avlåtits, skall utgå till dem, som verkställa särskild förundersökning, varom i samma lagförslag förmales — höja det under andra huvudtiteln uppförda ordinarie förslags-

anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter från dess nuvarande belopp 245,000 kronor med 105,000 kronor till 350,000 kronor.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 7 maj 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren, anmälde ärende rörande proposition till riksdagen om höjande av andra huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till ersättning åt domare, vittnen och parter.

Därvid anförde föredraganden:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:tt vid punkt 16 under andra huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvaktan på propositioner med förslag till vissa närmare angivna lagar, i det till ersättning åt domare, vittnen och parter under andra huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget måtte beräknas en förhöjning från dess nuvarande belopp 245,000 kronor med 105,000 kronor till 350,000 kronor.

Sedan berörda lagförslag numera blivit förelagda riksdagen till antagande, torde det tillåtas mig att till närmare prövning upptaga spörsmålet om den ifrågasatta anslagsförhöjningen.

Ang. höjande
av ordinarie
förslags-
anslaget till
ersättning åt
domare,
vittnen och
parter.

Förslag till
vattenlag.

Ett av de lagförslag, vilkas antagande beräknats ställa ökat anspråk på nu förevarande anslag, är det genom proposition nr 128 till innevarande års riksdag hänskjutna förslaget om vattenlag.

Enligt detta lagförslag skola vattenmålen i första instans handläggas av särskilt inrättade vattendomstolar samt i andra instans avgöras av en till Svea hovrätt förlagd vattenöverdomstol. Samtidigt med nyssnämnda proposition avlät Kungl. Maj:t en särskild proposition, nr 129, om anvisande av medel till bestridande av kostnaderna för vattendomstolarnas verksamhet m. m.

Med avseende å det närmare innehållet i sistberörda proposition tillåter jag mig att hänvisa till vad jag yttrade till det vid propositionen såsom bilaga fogade statsrådsprotokollet. Här må endast erinras därom, att, enligt det av mig då framlagda förslaget, av vattendomstolens ledamöter skulle avlönas vattenrättsdomaren med — förutom eventuellt delvis bibehållen lön å innehavande ordinarie befattning — årsarvode, var och en av vattenrättsingenjörerna med, förutom årsarvode, visst dagarvode för varje dags tjänstgöring i domstolen och vattenrättsnämndemännen slutligen med allenast dylikt dagarvode samt att jämväl till sakkunnigt biträde, som tillkallats av vattenöverdomstolen, skulle enligt förslaget utgå viss ersättning, allt enligt grunder som Kungl. Maj:t skulle bestämma. Samtliga förutnämnda dagarvoden så ock nyssberörda gottgörelse till sakkunnigt biträde åt vattenöverdomstolen förklarade jag lämpligen kunna, i den mån de ej enligt 11 kap. 87 § i förslaget till vattenlag skulle av part förskjutas, bestridas från nu förevarande förslagsanslag till ersättning åt domare, vittnen och parter. I överensstämmelse härmed har också Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 129 föreslagit riksdagen medgiva, att från detta förslagsanslag må till vattenrättsingenjörer, utöver dem tillkommande årsarvoden, ävensom till vattenrättsnämndemän och av vattenöverdomstolen tillkallat sakkunnigt biträde utbetalas dagarvoden eller annan gottgörelse i enlighet med de grunder Kungl. Maj:t bestämde.

Enligt verkställd beräkning kan det ökade krav på anslaget, som ett bifall till detta förslag skulle medföra, uppskattas till omkring 25,000 kronor för år.

Förslag till
lag om fri
rättegång.

Ett annat av de lagförslag, som vid avlåtandet av innevarande års statsverksproposition antogs bära påkalla en höjning av nu förevarande anslag, var förslaget till lag om fri rättegång.

I 2 § av detta lagförslag, som genom proposition nr 331 förelagts riksdagen föreskrives, beträffande fri rättegång vid underrätt, att

part, som beviljats fri rättegång, skall bland annat åtnjuta förmånen att av allmänna medel skola gäldas expeditionslösen, kostnad för delgivning av stämning, vittnesinkallelser och sådana rättens beslut, varav motparten skall erhålla del, samt ersättning till av parten åberopade vittnen, såvida deras hörande ej utan skäl påkallats, så ock ersättning till tjänsteman för särskild förrättning eller å tjänstens vägnar förskjuten kostnad. I samma paragraf stadgas tillika, att, där så finnes erforderligt för behörigt anhängiggörande eller utförande av partens talan, lämplig person skall kunna förordnas att mot ersättning av allmänna medel biträda parten i rättegången. Beträffande fri rättegång i hovrätt och hos Konungen meddelas därefter likartade bestämmelser i 10 och 11 §§ av lagförslaget. Därjämte stadgas i 12 §, att i fråga om part, som åtnjuter fri rättegång, skall av allmänna medel gäldas all nödig förrättningskostnad för verkställighet av dom eller utslag i målet, i den mån denna kostnad ej kan av tappande parten uttagas.

De sakkunniga, vilka avgivit det betänkande, som ligger till grund för nu ifrågavarande lagförslag, hava väl framhållit, att de kostnader, som komma att tillskyndas statsverket till följd av den fria rättegångens genomförande, icke låte sig på förhand med bestämdhet beräknas, men de hava dock med ledning av bl. a. dels de kostnader, statsverket haft för tillhandahållande av rättegångsbiträde åt häktade, dels ock vissa inom processkommissionen utarbetade statistiska tabeller över av underätterna avgjorda civila mål, i vilka protokoll till följd av fattigdom avgiftsfritt utlämnats, verkställt några approximativa beräkningar angående de kostnader, som den föreslagna lagstiftningen skulle komma att tillskynda statsverket (sid. 39—42 i de sakkunnigas betänkande). De sakkunniga hava därvid kommit till den slutsatsen, att man med någon grad av visshet torde kunna utgå ifrån, att statsverkets totalomkostnader för de mål, vari fri rättegång beviljats, under ett år icke skola komma att överstiga 150,000 kronor. Av detta belopp skulle emellertid, med ledning av den utredning de sakkunniga förebragt, minst hälften kunna antagas komma att återinflyta till statsverket därigenom, att tappande parter förpliktades att återgälda kostnaderna.

De sålunda gjorda beräkningarna skulle alltså leda till det resultat, att statsverkets kostnader för genomförande av lagen om fri rättegång kunna antagas icke komma att överstiga 75,000 kronor om året.

På sätt jag redan gjort gällande vid punkt 16 under andra huvudtiteln i årets statsverksproposition, torde det icke vara erforderligt att i riksstaten uppföra ett särskilt anslag för ifrågavarande ändamål, utan torde utgifterna därför lämpligen kunna bestridas från nu förevarande

anslag till ersättning åt domare, vittnen och parter. Medgivande härtill torde i detta sammanhang böra äskas av riksdagen ävensom anslaget belopp bestämmas med hänsyn till det sålunda nytillkomna anspråket på detsamma.

Förslag till lag om villkorlig straffdom.

Av de lagförslag, till vilka hänsyn tagits vid den i årets statsverksproposition gjorda framställningen om beräklandet av en förhöjning i nu förevarande anslag, återstår att behandla ett, nämligen det om villkorlig straffdom.

Detta lagförslag, som förelagts riksdagen genom proposition nr 375 förutsätter anställande i stor utsträckning av särskild förundersökning rörande tilltalade. I lagförslaget stadgas vidare, att förundersökaren skall efter domstolens prövning av allmänna medel åtnjuta skäligt arvode för utfört arbete samt ersättning för nödiga utgifter.

I särskild proposition (nr 391) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att bl. a. medgiva, att den ersättning, som enligt nu ifrågavarande lagförslag skall utgå till dem, som verkställa särskild förundersökning, varom i samma lagförslag förmäles, må bestridas från nu förevarande förslagsanslag till ersättning åt domare, vittnen och parter. I det till propositionen fogade statsrådsprotokollet återfinnes en av mig verkställd beräkning av det ökade krav, som ett bifall till detta förslag kan antagas komma att ställa å anslaget. Beräkningen utrymnar däri, att detta krav torde skäligen kunna uppskattas till 25,000 kronor för år.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 ang. ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.

Inom justitiedepartementet har utarbetats ännu ett lagförslag, vars antagande skulle komma att inverka på nu förevarande anslag. Det lagförslag, som jag åsyftar och till vilket hänsyn ej tagits vid anslagets beräkning i statsverkspropositionen, är ett förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål. Lagförslaget, som för närvarande är överlämnat till lagrådets granskning, går ut på en ändring av nyssnämnda lagrum så till vida, att den ersättning av allmänna medel, som enligt lagen skall tillerkännas vittnen till dess uppehälle för varje dag, som erfordras för resan och vistandet vid domstolen, skulle höjas från det nuvarande beloppet tre kronor till fem kronor. Så snart lagrådets utlåtande över förslaget inkommit, ämnar jag föreslå Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta proposition i ämnet.

Ersättning av nu nämnd art bestrides enligt riksdagens beslut och nådig kungörelse den 4 juni 1886 från nu förevarande förslagsanslag. Vilket ökat anspråk, ett bifall till nyssnämnda förslag om er-

sättningsens höjande skulle komma att ställa på anslaget, är givetvis i hög grad vanskligt att bedöma. Att märka är dock, att med avseende å den ersättning av allmänna medel, som skall utgå till vittnen av nu förevarande slag, det dagtraktamente, varom nu är fråga, spelar en ganska underordnad roll i jämförelse med den dem tillkommande reseersättningen, vilken jämväl bestrides från nu ifrågavarande anslag. Enligt min mening torde nyssberörda ökade krav å anslaget knappast kunna beräknas högre än till ett eller annat tiotusental kronor.

Av vad jag sålunda sagt framgår, att ett bifall till förut omnämnda lagförslag med därav följande framställningar skulle föranleda, att å förevarande anslag komme att ställas ökade anspråk å sammanlagt vid pass 135,000 å 145,000 kronor. En höjning av anslaget med ett så stort belopp torde dock knappast vara erforderligt. Utgifterna från anslaget hava nämligen under de två sista år, för vilka definitiva siffror äro kända, eller åren 1915 och 1916, uppgått till allenast 201,496 kronor 31 öre respektive 221,938 kronor 73 öre samt sålunda under vart och ett av dessa år avsevärt understigit det belopp, 245,000 kronor, varmed anslaget för närvarande är uppfört i riksstaten. Med hänsyn härtill synes det mig, som om en förhöjning av anslaget i enlighet med vad i innevarande års statsverksproposition beräknats eller sålunda med 105,000 kronor till 350,000 kronor skulle vara väl avpassad. En höjning av anslaget till nyssnämnda belopp torde lämpligen böra företagas alldeles oavsett nyssnämnda förslag till ändring av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål, rörande vilket lagförslag proposition, som sagts, ännu ej avlåtits till riksdagen. Till detta lagförslag torde jag alltså ej behöva taga hänsyn vid formulerandet av min hemställan i ämnet.

Samman-
fattning.

Under återopande av vad sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

ej mindre att — under förutsättning att riksdagen antager det förslag till lag om fri rättegång, varom särskild proposition, nr 331, till riksdagen avlåtits — medgiva, att den kostnad, som enligt nämnda lagförslag skall gäldas av allmänna medel, må bestridas från det under andra huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter,

än även — under förutsättning att riksdagen *dels* lämnar berörda medgivande, *dels ock* godkänner av Kungl. Maj:t i propositionerna nr 129 och 391 gjorda framställningar att från nyss nämnda anslag må utbetalas såväl till vattenrättsingenjörer, utöver dem tillkommande årsarvoden,

ävensom till vattenrättsnämndemän och av vattenövendomstolen tillkallat sakkunnigt biträde dagarvoden eller annan gottgörelse i enlighet med de grunder, Kungl. Maj:t bestämmer, som ock den ersättning, som enligt det förslag till lag angående villkorlig straffdom, varom särskild proposition, nr 375, till riksdagen avlåtits, skall utgå till dem, som verkställa särskild förundersökning, varom i samma lagförslag förmäles — höja det under andra huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter från dess nuvarande belopp 245,000 kronor med 105,000 kronor till 350,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Henry Lindberg.